

1. UVOD

Banka kao finansijska institucija je nastala obavljanjem mjenjačkih i depozitnih poslova. Riječ banka potiče od italijanske riječi banco što znači sto na kojem su srednjovekovni mjenjači obavljali mjenjačke poslove. Prvi bankari zvali su se tezauri jer su čuvali tezaurisanu – povučenu robu iz prometa. Tezauri su za čuvanu robu izdavali priznanice. Sa pojavom metalnog novca, tezauri su čuvali metalne banknote i za njih, takođe izdavali priznanice. Vremenom su počeli, na osnovu deponovanog novca, da vrše pozajmice izdavanjem čekova. Pojavom velikog broja različitih vrsta metalnog novca javila se potreba i za njegovim mijenjanjem.

U početku, banke su na osnovu položenih depozita, deponentima izdavale čekove koji su omogućavali plaćanje bez gotovog novca. Razvijanjem bezgotovinskog platnog prometa, depoziti su se sve rjeđe dizali i banka ih je tada počela koristiti i za odobravanje kredita. Sve do početka XX vijeka, ekonomska teorija je kredit tumačila kao pozajmicu stvarno uštedenog novca i ulogu banaka svodila na posrednika između onih koji imaju slobodan novac, te ga deponuju kod banke, i onih kojima je potreba, te im ga banka pozajmljuje u vidu kredita.

Tridesetih godina XX vijeka, teorijski je obrađen bankarski mehanizam stvaranja depozita, koji omogućava kreditnu aktivnost veću nego što su stvarni (fiducijarni) depoziti. U uslovima papirne valute, neograničene mogućnosti banaka da multiplikuju depozite i time razviju kreditnu aktivnost bile su potencijalan izvor neravnotežnih kretanja. Iz tog razloga, kreditna aktivnost banaka stavljena je pod kontrolu monetarno-kreditnog regulisanja CB.

Prema klasičnoj bankarskoj teoriji, institucije koje su sposobne da uzimaju kredit i koje su pretežno usmjerene na posredovanje u oblasti kredita nazivaju se bankama¹.

Međutim, savremena banka je pored osnovnih funkcija da prikuplja slobodna novčana sredstva i odobrava kredite, proširila obim finansijskih usluga. Ona, pored depozitno-kreditne i bankarske aktivnosti, obavlja poslove sa vrijednosnim papirima i poslove koji su van klasičnih bankarskih poslova.

Poslovanje banaka se prati preko finansijskih izvještaja. Glavni ciljevi finansijskog izvještavanja definisani su u okviru MSFI (Međunarodnih stadarda finansijskog izvještavanja), a to su:

- Pružanje informacija o finansijskom položaju, uspješnosti poslovanja i promjenama finansijskog položaja objekta, što je korisno širokom krugu korisnika u donošenju ekonomskih odluka;
- Finansijski izvještaji pokazuju rezultate upravljanja ili odgovornosti menadžmenta za povjerene im resurse. Korisnici informacija trebaju finansijske izvještaje zbog ocjene efikasnosti menadžmenta kao i ocjene njihove odgovornosti;
- Finansijski izvještaji služe za donošenje odluka, kao što su: da li ulagati u neke poslovne subjekte, prodati ulaganje (dionice, udjele) subjekta ili ih zadržati, da li dati povjerenstvo menadžmentu poslovnog subjekta ili ga zamijeniti novim menadžmentom, itd.

¹ Vučković, M. (1984) *Spomen knjiga SPD privrednik*, Beograd Clio